

ҰРПАҚҚА ҰСТАЗ БОЛҒАН ПІР АТА

Қ.Е.Көшербаев,

Маңғыстау облысының әкімі, саяси ғылымдарының докторы, профессор.

Алыстаған сайын асқақтап биіктей беретін асқар таудай жылдар өтіп, заман озған сайын қадір-қасиеті молайып, өзіне деген кейінгі ұрпағының сарқылмас сыйы мен таусылмас құрметіне бөлене беретін, өзі ғұмыр кешкен заманнан бастап қандай саяси жүйе, сан қилы жағдайлар болса да тарыққан жанға медет, сырқат жанға шипагер, әділдік айтқан қазы, өнегелі тәлімгер, ізгілік нұрын себер пірәдар бола білген, көпшіліктің қолынан келмейтін кереметтерді көрсете алатын жандарды көзі тірісінде-ақ халық Әулие деп табынған, қорыққанда да, қуанғанда да сиынған.

Жаратушы иеміз өз сөзін жерге жеткізетін пайғамбарлардан басқа, пенделер арасында өмірге келіп, бірақ ақиқат пен әділдіктің ақ жолымен жүріп өз ортасына өнеге көрсететін, қарапайым адамның санасына симайтын құбылыстар тудырып, өз замандастары мен кейінгі ұрпақты тәубасына келтіріп, құдіреттің бар екенін мойындата алатын ерекше қабілетке ие адамдарды арнайы жауапты миссиямен дүниеге келтіретін тәрізді.

Бүгін алқаласқан әлеуметтің, шартараптан келген азаматтардың басын қосып отырған ұлан даланың ұлы перзенті - Пір Бекет атада осындай ерекше қасиетке ие руханият абызы, әулие тұлға.

Жұмыр басты пенде шыр етіп дүниеге келгеннен бақилық болғанға дейінгі ғұмырын қоршаған тіршілікті танып-білуге, жаратылыстың заңдылықтарын меңгеріп, оны өзінің және келер ұрпағының игілігіне жаратуға деген ізденісіне жұмсаған.

Алайда Адамзат баласы өзі пайда болған сан мыңдаған жылдардан бері «бұл тіршіліктің түп бастауы қайда, бастауы болса ақыры да бола ма?» «Он сегіз мың ғаламды жаратып, үйлестіріп ұстап тұрған қандай күш?» деген сұраққа жауап таба алмай келеді.

Ресми ғылым жаратушының бар екенін дәлелдей де, жоққа шығара алмай да отыр. Дегенмен басы ашық бір нәрсе - ол адам санасының аясына симайтын, оның қазіргі білімі шеңберінен тыс құбылыстардың бар екені. Мұны тіпті ғылымдар патшасы - математикада жоққа шығармайды.

Біз өзіміз өмір сүретін үш өлшемді кеңістікті түйсінсек, математика төрт, бес, тіпті шексіз көп өлшемді кеңістіктің болатынын дәлелдейді. Біз өмір сүретін кеңістіктен бөлек Риман және Лобачевский кеңістіктерінде, Евклидтен бөлек аксиомаларға негізделген Риман мен Лобачевский геометрияларында бізше өзара қиылыспайтын екі параллель түзудің қиылысатыны біз күнделікті өмір сүріп жүрген қоршаған ортадан бөлек, өзіндік заңдылықтарға бағынатын ортаның бар екенін көрсетеді.

Кәдімгі судың ізгілікке арналған жақсы лебізді, немесе қасиетті құран сөздерін естісе нәрленіп, «жанды суға», ал ұрыс- керіс, лас сөздерді естісе құрамы бұзылып, «өлі суға» айналатынын ресми ғылым эксперименттік түрде дәлелдеп отыр. Ендеше адам баласы ағзасының 75 %-ын, ал ол өмір сүретін Жер ананың 70 %-ын су құрайтынын ескерсек, ізгі жолдан ауытқу, бейпіл сөз, ұрыс-жанжал, өзара соғысу арқылы адамзат баласының өз болашағына балта шауып жатқанын байқау қиын емес. Демек «Ырыс алды – ынтымақ, ынтымақты елде бақ тұрар» деген халық даналығына негіз болған, қасиетті кітаптардың бізге уағыздайтын ұлы құндылықтары: ізгілік пен имандылық, жақсылық пен қайырымдылық, әділеттілік пен адалдық - тіршілік бастауы, өмір сүрудің қажеті де жеткілікті шарттары. Олай болса Жаратушының адамзаттық ұлы құндылықтарды жылтырақ нәрсе көрсе тура жолдан таюға бейім тұратын пендесіне ұғындыру үшін имандылықтың жолын ұстанған, өзі пәни өмірдегі былайғы адам баласының қолынан келмейтін қасиет, құдіретке ие дара қабілет иелерін жаратып, адамдар арасына жіберуі де ақылға сиымды.

Жалпы мен даралық тәрізді философиялық категорияларды негізге ала отырып атақты психолог Б.Блум кез-келген ұлт пен ұлыстың тек 5%-ы ғана топ бастар көшбасшылыққа қабілетті болатынын, ал аса жоғары қабілетке ие дарындардың ілуде біреу болатынын тұлғалар теориясына сүйене отырып дәлелдейді. Ендеше былайғы көпшіліктен тыс ерекше қасиет пен қабілетке, тылсым күшке ие адам баласының болуын ресми ғылым да мойындайды. Біз қазіргі Жаңа тарихымызда да осы құбылыстың куәгеріміз.

Қай заманда да (тіпті кешегі атеистік кеңестік қоғамда да) адамзат баласы тарыққанда, қорыққанда, ел басына күн туғанда, өзі өмір сүріп отырған мемлекеттің солақай саясатынан теперіш көрген кездерде алдымен Жаратушыға, пайғамбарларға сиынып, сосын әулиелерге жалбарынып жанына медет тапқан, рухтарынан күш алған.

Құдайға шүкір, Елбасымыздың сарабал саясатының арқасында тәуелсіздігіміз жыл сайын тұғырланып, елдігіміз естиярланып, алға басқан қадамымыз қарыштанып, кемел келешегіміздің көкжиегі барған сайын айқындала түсуде. Бұл жолда экономиканы алға апарар ілім, білім мен қоса ата бабамыз сан ғасыр армандаған, талай жан беріп, жан алысқан қияметтерден кейін қолымызға қонған тәуелсіздіктің бақ құсын қолдан ұшырып алмауға тұғыр болатын отансүйгіштік, елжандылық, әділдікке жеткізетін имандылық, ақиқатқа жеткізер парасаттылық пен руханият, қиындыққа төтеп бергізер шыдамдылық пен биік рух керек. Бұл ретте ұлтын ұйытып, жұртын жұмылтып, жамағатын ақ жолға бастар, көрсеткені өнеге, нұсқағаны айқын бағыт аруақты тұлғалардың, рух пірәдарлары – қасиетті бабалардың ролі өлшеусіз зор.

Бір-бірімен бәсекелесу арқылы озығы анықталатын, пайданы көп түсіруі арқылы жетістігі өлшенетін және бұл жолда күштісінің әлсізін жұтып қоюы заңдылық деп табылатын қазіргі ғаламдық қаржы – экономикалық саясат заманында барға қанағат, жоққа сабыр етуге, өзінің мерейін өсіру үшін, өзгенің мүддесін түсінуге шақыратын абыз бабаларымыздың ұстанымы күннен күнге көкейтестіленіп, қажеттілікке айналуда. Өйткені дүниені материалдық құндылықтар – ақша, ашқарақтық пен табыс жолындағы ойсыз бәсеке билеп-төстеп алғанына адамзат баласы бірте-бірте мойынсұнып, көз жұмып қарайтын жағдайға жетті.

Қанағатсыздық пен ынсапсыздық, несиелердің негізсіз жүйелері, «еңбексіз байлық жасау», «онай ақша» есебінен тұрмысты жақсарту әрекеттері - ғаламдық қаржы – экономикалық дағдарысқа әкеліп, оның зардабын адамзат баласы әлі тартып отыр. Сондықтан Тәуелсіз Қазақстанның тұңғыш президенті Н.Ә. Назарбаев өзінің әлемдік және дәстүрлі діндер съезінде сөйлеген сөзінде: «Қазір әділ экономикалық модель керек. Ол адал да әділ әлемдік қаржылық, валюта жүйесіне негізделуі тиіс, онда алдау мен ысырапқорлыққа жол болмайды. Онда адам жасайтын игілік әрбір адамның жасампаздығы мен прогрессіне, оның рухани өсуімен мен жетілуіне бағытталатын болады», - деді.

«Санадағы өзгерістерсіз, моральдық нормалар мен биік адамгершілік қағидаттарды қатаң сақтаусыз дағдарысты еңсере алмаймыз. Тек адамзатқа ортақ құндылықтарды ұстану ғана адамзат қоғамы өркендеуінің негізі бола алады.

Бүгінде қай кездегіге қарағанда діннің адамгершілік - гуманистік императивтері қажет болып отыр», - деді Елбасы.

Соңғы жылдары тәуелсіз еліміз рухани жаңғыру мен ұлттық жаңару жолындағы жаңа үрдістерге ден қоя бастады.

Елбасымыздың бастамасымен төл тарихымызды, салт-дәстүрімізді оқып-игеру, мәдени мұраларымызды танып-біліп, келесі ұрпаққа табыстау, ел тәуелсіздігі жолында құрбан болғандарды ұлықтау, саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу т.б. ұрпаққа тағылымы мол іс-шаралар қолға алынуда.

Бұл ретте әлем халықтарын бірлікке, имандылық қағидаттарын ұстануға шақыратын әлемдік және дәстүрлі діндер съезінің біздің елімізде өткізілуінің маңызы ерекше зор.

Съездің квинтэссенциясы-әділдік пен ақиқат, ізгілік пен адамгершілік, сенім мен төзімділік, имандылық пен қайырымдылық, татулық пен бейбітшілік сияқты барлық адамзатқа ортақ мәңгілік құндылықтарды уағыздау. Сөйтіп әлемдік діндердің-түрлі халықтар мен өркениеттің диалогындағы байланыстырушы ролі мен жасампаздық тәжірибесін пайдалану.

Алла қаласа, келесі жылы 57 мемлекеттің басын біріктіріп отырған Ислам конференциясы Ұйымына басшылық етеміз. Бұл бір жағынан бүкіл әлем мойындаған абыройлы ел болғанымыздың белгісі болса, екінші жағынан дамудың даңғыл жолына түскен ұлтымыздың рухани кемелдене бастауының белгісі.

Бір мезетте бүкіл адамзатты жойып жібере алатын ядролық қатерге, миллиондаған адамды мәңгіртке айналдыратын есірткі қаупіне, тұтас елдерді жайлаған аштық пен эпидемиялар қасіретіне қарсы тұрар бір ғана қару - адамзатқа ортақ мәңгілік құндылықтарды ұстану. Сондықтан ізгілік, әділдік, қайырымдылық пен имандылық секілді құндылықтарды санаға сіңіру арқылы адамзат баласы рухани тазаруы керек. Адам түзелмей, заман түзелмейді. Бүлінген заманды түзеу – адамның өз міндеті.

Ұрыс-керіс өршіп, бір-біріне соғыс ашқан елдердің аймақтарында жер сілкініп, жанартау атқылауы, халқының басым көпшілігі имансыздық, ынсапсыздық, жеңіл жүріс

сияқты жаман жолға түскен елдерде цунами, су тасқыны т.б. табиғи апаттардың болуы көктегі Жаратушының жердегі пендесінің Ол ұсынған қағидаттар мен құндылықтардан ауытқуына риза еместігін көрсететін ескертуі тәрізді.

Жаугершілік заманда туып, еліне қызмет етуді жауға шапқан батыр ретінде бастап Ер Бекет атанған тарлан сардар қантөгістің қасіретке, өшпенділіктің қанпезерлікке әкелетінін, атадан балаға қатігездік пен кек алуды мирастайтынын түсініп, білектің заманы өтіп, біліктің заманы туғанын сезініп, қанды қырғын соғыс пен күш көрсетудің орнына ел мен елді, ұлыс пен ұлысты табыстыратын, ақиқатқа бастайтын, келісім мен татулықты көздейтін имандылық пен ағартушылық жолын ұстанды. Өз қандастарына қаумалаған тығырықтан шығудың басты жолы - ілім, білімді, обал мен сауапты үйретіп, имандылыққа жетелейтін жасампаздықтың жолын нұсқады.

Пір ата өмір сүрген дәуірдің жылнамасы іспеттес «Рисолайи хилфати суфихо» кітабында қонысы Маңғышлақ өлкесі болған Бекет хазіреттің Хорезм өңірінде өмір сүрген өз тұтастарынан ерекшеленіп, айырықша атақ алған төрт ғұламаның қатарына кіріп «Заманының ұлы сопысы» атағына ие болғаны жөнінде жазылған.

«Газкираи Мұхаммад Бакир» қолжазбасында: «Бекет ата өмірінде қиындықтарды көп көрген, адам таңғаларлықтай кереметтер істей алатын үлкен қасиет иесі, сопылықтағы ең жоғарғы мәртебе «машайық» дәрежесіне жеткен, түріктер мен өзбектер арасында атағы кең жайылған белгілі адам еді. Ел оны «Ахмад» деп дәріптейтін», - деп көрсетілген.

Ол өзінің асқан дарыны мен кереметтер көрсете алатын қасиетін пайдаланып, бейбіт жолмен жасанған жаудың бетін қайтарып, бітіспес дауларды тоқтатты. Ізгіліктің нұрын сеуіп, ұрпағын «арым жанымның садағасы» деген қағидатпен тәрбиеледі. Кімді болсын жақынға, досқа, тіпті жау деп те бөлмей ісінің ізгілігіне, ниетінің түзулігіне қарап бағалады. Болжағаны бұлжымай келетін көріпкелдігімен қиянат пен кесапаттың жолын кесіп, әділет пен адалдықтың жолын ашып, шарапатын аямады. Өз ғұмырын өскелең ұрпақ жүрегіне ізгілік пен білім нәрін құюды мақсат еткен ағартушылық жолға арнап, тауды үңгіп, тасты қашап, мешіт-медреселер салып, ұрпаққа рухани ұстаз болды. Адам жанына имандылық ұялатып, адамзат баласына қажет мәңгілік рухани құндылықтарды егіп, келер ұрпақтарға мәңгілік тәлімгер болды.

Өзіне зиярат етушілерге «алдымен ұстазым Шопан атаға тағзым ет» деп өсиеттеп, кейінгі ұрпағына үлкенді құрметтеу мен ұстазды сыйлаудың жарқын үлгісін көрсетті.

Мұқтаж, кемтар жандарға қайырымдылық жасап, ауруларына шипа болды. Өзі мекендеп, ұстаздық еткен жерлердің бәрінде де жанға дауа қасиетті бұлақ пен көк жасыл бақ қалдырып, оған маңыраған арқар мен ұшқан құс атаулыны саялатып, табиғат ананы қадірлеудің, жақсылық пен шарапаттылықтың ұрпақтан ұрпаққа берілер өнегесін көрсетті.

Бекет атаға қатысты ел жадындағы әңгімелер – бүтін бір мектеп, ұрпақ тәрбиесіне таптырмас кәусар бұлақ.

Халықтық тәлім-тәрбие педагогиканың негізі болса, бұл – сол тағылымды қазынаға қосылған толағай үлес.

Ел аузындағы Пір ата жөніндегі ғажайып аңыз-әңгімелер қиялдан емес, шындықтан өрбіген. Олар - ұрпағына шарапаты мен шапағатын аямай беріп келе жатқан Пір атаға деген елдің сарқылмас құрметімен әрленіп, нақты оқиғалары нақышты бояумен адам жадында жатталып қалатындай етіп мұқият қашалған халықтық ұлы мұра.

Бекет ата – бүгін бір ұлтанды ұлыстың ұраны ғана емес, «Мединада - Мұхаммед, Түрікстанда – Қожа Ахмет, Маңғыстауда – Пір Бекет», - деп мұсылман әлемінің бағасын алған, ризыққа бастар береке-бірліктің, ұлтты ұйытар тұтастықтың алтын өзек ұстанымы, жасампаздық пен биік парасатқа бастар өнеге даңғылы, адами үрдістің адалбақан тұғыры.

Осындай өз ғұмырында ел ішіндегі бірлік пен татулықты, халықтар арасындағы достықты уағыздаған, тарыққан мен зарыққанға шапағатын аямаған әулие, шәкірттері мен кейінгі ұрпағына жалпы адамзаттық ұлы құндылықтарды басты ұстаным ретінде өсиеттеп кеткен руханият абызы Пір Бекет атаның 260 жылдығын атап өту бақыты сіз бен біздің маңдайымызға жазылыпты, қадірлі ағайын! Бұл қастерлі де құрметті, әрі аса жауапты миссияны әулие атамиздың әруағына сиына отырып, абыроймен атқаратынымызға сенімдімін. Мерекелік іс-шаралар аясында «Шопан ата», «Бекет ата», «Отпан тау» кешендеріне, Пір атаның Бейнеу мен Тобықтыдағы мешіттеріне, облыстық «Бекет ата» мешітіне реставрациялау, жөндеу, абаттандыру жұмыстары жүргізілді. «Қызыл сай - Шопан ата - Оғыланды» жолы «Ата жолы» болып салынды. Бұл ізгілік пен шарапат іздеген әр жанды киелі мекенге апаратын, Рухани тазару мен парасат биігіне жетелейтін, барша жақсылыққа бастар имандылық жолы болмақ. Бүгін Ата тойының аясында, қарт Каспийдің жағасында жаңа «Ақтау-Сити» қаласының бірінші «Аққу» шағынауданының, Тәуелсіздіктің туындысы жаңа Мұнайлы ауданының жаңа орталығы Батыр елдімекенінің құрылысына кірісеміз.

Бүгін өзіміз қатысып отырған «Бекет ата тағылымы» атты халықаралық ғылыми-теориялық конференциясын, түрлі тарихи-танымдық мәдени шаралар мен спорттық жарыстар өткізу де мереке бағдарламасында қарастырылған. Отпан тау бөктерінде Пір атаның ұрпақтары Ас беріп, меймандарды күтуде.

Бекет ата өнегесіне сәйкес бұл күндері облысымыздың барлық елді мекендерінде қайырымдылық акциялары өткізіліп, тазалық пен абаттандыру жұмыстары жүргізілуде, өскелең ұрпаққа тағылым сабақтары өткізілуде.

Пір атаның 260 жылдығы бұған дейін еліміздің бірқатар облыстарында атап өтілді. Еуразия төсіндегі маржан қаламыз Астанада Бекет Ата көшесі пайда болды. Руханият абызының өзі туып, өнегелі ғұмыр кешіп, мәңгілік тұрақ тапқан киелі Маңғыстау жеріндегі өткізіліп отырған бүгінгі мерекесі – сол шаралардың түйіні, қорытындысы деп айтуға болады.

«Біз тойларды тарихтан тағылым алу, ұлылықты ұлықтау үшін өткізуіміз керек», - деп Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев айтқандай бұл шараның да өскелең ұрпақ үшін тәлім, тәрбиелік мәні зор болатыны даусыз.

Ас қабыл болғай! Жамағатын руханият биігіне бастаған Пір атамиз халқының осынау риясыз көңілі мен ақ адал ниетіне риза болып, екі дүниеде нұры шалқығай!

Еліміз, Елбасымыз аман болып, мемлекетіміздің келешегі кемел, болашағы жарқын болғай!

Баршамызға Алла жар болып, Пір Бекет ата қолдағай!

В статье личность Бекет ата рассматривается в качестве духовного наставника, который появился на исторической арене в особо кризисный период для соплеменников и вложил титанический труд по сохранению и возрождению культуры казахского народа.

In the article the personality of Beket –Ata is considered as a spiritual preceptor who appeared in history in very crisis period for his own tribes and contributed titanic efforts to safe and enew the culture.

